



14

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΕΝΑ ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟ ΚΟΣΜΟ

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι:

- **Να γνωρίσετε ποια είναι η θέση του χριστιανού για την εργασία μέσα σ' ένα τεχνοκρατούμενο κόσμο.**

¹⁷τῷ δὲ Ἀδὰμ εἶπεν ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικὸς σου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετείλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φάγη αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ¹⁸ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φάγη τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. ¹⁹ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φάγη τὸν ἄρτον σου ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήμφθης· ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση.

"Ο Θεός εἶπε στον Ἀδὰμ: "Επειδὴ ἀκουσες τὴν γυναῖκα σου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ δέντρου, ἀπ' τοῦ οποίου σε εἶχα διατάξει νὰ μὴ φας, καταραμένη θὰ εἶναι ἡ γῆ ἐξαιτίας σου. Μὲ μόχθο θὰ τὴν καλλιεργεῖς σ' ὅλη σου τὴν ζωὴ. Ἀγκάθια καὶ τριβόλλια θὰ σου βλασταίνει καὶ θὰ τρῶς τὸ χορτὰρι τοῦ αγροῦ. Μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ τρῶς τὸ ψωμί σου, ὥσπου νὰ ξαναγυρίσεις στὴ γῆ ἀπὸ τὴν ὁποία προήλθες, γιατί χῶμα εἶσαι, καὶ στὸ χῶμα θὰ επιστρέψεις".

Γεν. 3, 17-19

ΛΕΞΕΙΣ**ΚΛΕΙΔΙΑ**

εργασία, θεϊκή εντολή, ευλογία, κατάρτα, δημιουργία, αλλοτρίωση, αυτοσκοπός, Ορθόδοξη άσκηση

Α. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το γιατί εργάζεται ο άνθρωπος, ποιο σκοπό υπηρετεί η εργασία για τη ζωή και την κοινωνία, γιατί η εργασία είναι δικαίωμα κάθε ανθρώπου και όχι πρόνομο κάποιων, είναι θέματα που χρειάζεται να αναλυθούν κάτω από άλλο πρίσμα μέσα στον τεχνοκρατούμενο κόσμο της εποχής μας.

Με το μάτι της σύγχρονης πραγματικότητας μπορούμε να διακρίνουμε διάφορες αντιλήψεις για την εργασία: άλλοι εργάζονται για να επιδιώσουν ικανοποιώντας τις βιοτικές τους ανάγκες, άλλοι για να κερδίσουν και να πολλαπλασιάσουν τα υλικά αγαθά, άλλοι εργάζονται για να εξουσιάζουν τους άλλους, άλλοι με την εργασία χαίρονται τη δημιουργία και την προσφορά, άλλοι πάλι ως εργασιομανείς θεωρούν αυτοσκοπό την εργασία και εγκαταλείπουν κάθε ιεράρχηση στόχων για τη ζωή.

Το ρήμα εργάζομαι προέρχεται από τη λέξη έργο, που σημαίνει και τον **σκοπό και το προϊόν της εργασίας**. Το νόημα της εργασίας κατά τη χριστιανική αντίληψη είναι βαθύτερο γιατί έχει σχέση με τις **κοινωνικές αξίες και τον ανθρώπινο προορισμό**.

Στην **Παλαιά Διαθήκη** η φύση της εργασίας εξυψώνεται από την αρχή της δημιουργίας. Ο άνθρωπος, σαν δημιουργήμα του Θεού, τοποθετείται στο χώρο του παραδείσου, σ' ένα οικείο περιβάλλον προς την εικόνα του. Εκεί δε μένει αδρανής και άπρακτος, αλλά του δίνεται η θεϊκή εντολή να καλλιεργεί τη γη και να τη φυλάσσει. Δηλαδή, **ενώ ο σκοπός του ανθρώπου είναι η ομοίωση με το Θεό, η εργασία είναι αξία και λειτούργημα αυτού του σκοπού και δεν έρχεται σε αντίθεση με αυτόν**.

Η εργασία χαρακτηρίζεται ως καλή ή κακή όχι από το είδος της, αλλά από τον σκοπό που της δίνει ο άνθρωπος στη ζωή. Ο πνευματικός άνθρωπος έχει σαν προτεραιότητες στη ζωή τη γνώση του εαυτού του, του Θεού, την αληθινή σχέση με τον συνάνθρωπο - συνεργάτη - και το φυσικό περιβάλλον. Όλα αυτά στον "Παράδεισο" ήταν αρμονικά, γιατί ο άνθρωπος είχε αγαθές σχέσεις με το Δημιουργό του. Γι' αυτόν τον λόγο και η εργασία ήταν χωρίς πόνο και κόπο. Από τη στιγμή που ο άνθρωπος με τον εγωισμό του διέκοψε την επα-

φή του με το Θεό, τότε το κακό εισχώρησε παντού στη ζωή, γεγονός που είχε συνέπειες και στον τομέα της εργασίας.

Β. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΘΕΟ

α) Με την επιλογή του ανθρώπου να συνεργασθεί με το κακό η εργασία από ευλογία μετατράπηκε σε κατάρα. Ο Θεός, μετά την ανυπακοή των πρωτοπλάστων, τους είπε ότι με κόπους και ιδρώτα θα βγάζουν το ψωμί τους. Έτσι, η εργασία για τον άνθρωπο από ανώδυνη έγινε κοπιαστική και επίπονη.

β) Η εργασία από αναφαίρετο δικαίωμα ζωής και κοινωνικής ευδαιμονίας έγινε μάλιστα για την κοινωνική ειρήνη, τη δικαιοσύνη και την ισότητα των ανθρώπων. Η εργασία από εντολή του Θεού έγινε μέσο ψυχολογικής πίεσης, εξουσίας και ανταλλαγμάτων. Η σεξουαλική εκμετάλλευση των εργαζόμενων παιδιών έχει πάρει δραματικές διαστάσεις σε πολλές χώρες του κόσμου.

γ) Η εργασία από μέσο που ήταν για την τελειοποίηση του ανθρώπου έγινε αυτοσκοπός ή μέσο αποξένωσης του ανθρώπου από τον Θεό, τον συνάνθρωπο και τη φύση. Ο άνθρωπος με την αλαζονεία του έκανε την εργασία να υπηρετεί την απληστία του. Καταστρέφει τη συναισθηματική του ζωή και την ακεραιότητα της ανθρώπινης προσωπικότητας. Κατοικεί πλέον σε ένα αφύσικο περιβάλλον, δε ζει ανάμεσα στα φυτά και τα ζώα, τρέφεται με συνθετικές τροφές και αναπνέει δηλητηριασμένο αέρα.

δ) Ο άνθρωπος αισθάνεται την εργασία ως μισθωτή σκλαβιά και αγγαρεία, εργάζεται με το ρολόι στο χέρι είτε γιατί αισθάνεται ότι τον εκμεταλλεύονται είτε γιατί αναγκάζεται να κάνει κάτι που δεν ανταποκρίνεται στην κλίση του, δεν το αγαπά. Ο Θεός της αγάπης ξεχνιέται κατά την ώρα της εργασίας, είναι σαν να μην υπάρχει, τον έδιωξε το εγώ και το ατομικό συμφέρον.

Γ. ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΨΥΧΙΚΑ ΚΕΝΑ

Η απουσία μιας πίστης για την ερμηνεία του σκοπού και της θέσης της εργασίας στη ζωή του ανθρώπου, δημιουργεί προβλήματα στην αντιμετώπισή της. Η τεχνολογική εξέλιξη με την αυτοματοποίησή της, χωρίς προνοητικότητα και πνεύμα αλληλεγγύης για δημιουρ-

γία και άλλων ευκαιριών απασχόλησης των ανθρώπων, μείωσε τις θέσεις εργασίας με αποτέλεσμα να **πολλαπλασιάζονται οι άνεργοι.**

Ο άνθρωπος αλλοτριώθηκε με την εργασία, δηλαδή **αποξενώθηκε** από τη γνώση του εαυτού του, την αναζήτηση της σχέσης του με το Θεό και τους συνανθρώπους του. Με την εργασία σε χώρους τεχνολογικά εξοπλισμένους για **μαζική παραγωγή προϊόντων χάνεται η προσωπική προσφορά του ανθρώπου, η αξιοποίηση των χαρισμάτων και η χαρά της προσωπικής δημιουργίας.**

Ο άνθρωπος αισθάνεται **μοναξιά και ανασφάλεια** όταν αντιμετωπίζεται ως παραγωγική μηχανή με ημερομηνία λήξης, **όταν αξιολογείται για το τι παράγει και όχι για το τι είναι.** Για να ζήσουν οι μηχανές και οι αριθμοί, θανατώνεται η ανθρωπιά και δημιουργείται συνωστισμός στα ταμεία ανεργίας.

Όσο είναι ισχυρό το δικαίωμα για τη ζωή, άλλο τόσο είναι και για την εργασία. Όταν η εργασία γίνεται μέσο εκμετάλλευσης του ανθρώπου χάνει την αξία της και δημιουργεί σύγχυση στην προσωπική και κοινωνική ζωή.

Όταν κερδοσκοπία και τεχνολογία προηγούνται της ανθρώπινης αξίας χάνεται το πνευματικό περιεχόμενο της εργασίας. Ο άνθρωπος κάνοντας την εργασία αυτοσκοπό, απομονώνεται και δε λειτουργεί πλέον ως εικόνα του Θεού και ως συνάνθρωπος. **Τελικά ο άνθρωπος ζει για να εργάζεται ή εργάζεται για να ζει;**

Δ. Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Η εργασία, με την εμφάνιση του Χριστού, που ο ίδιος είναι η αλήθεια της ζωής, παίρνει τη σωστή της θέση:

- Είναι μέρος της άσκησης του ανθρώπου για να τελειοποιηθεί, να θεωθεί.
- Αποτελεί αξία και όχι ντροπή και κατάρρα, αφού και ο ίδιος ο Χριστός ασκούσε το επάγγελμα του ξυλουργού, υποτάσσοντάς το στην αποστολή του.
- Ο Απόστολος Παύλος σημειώνει ότι η προσωπική εργασία έχει αξία, επειδή σχετίζεται άμεσα με την αξία της ίδιας της ζωής και καταδικάζει τον τεμπέλη που ζει σε βάρος του άλλου... και για να υπογραμμίσει πως όλοι έχουν ανάγκη την εργασία, λέει ότι "εκείνος που δεν θέλει να εργάζεται να μην τρώει".

- Η εργασία δεν πρέπει να αποτελεί στοιχείο εκμετάλλευσης και διάκρισης των ανθρώπων, αφού ο αγώνας και ο σκοπός του ανθρώπου είναι κοινός.

Ο Χριστός χρησιμοποιεί τις λέξεις "εργάτης" και "θερισμός" για τους μαθητές του και για εκείνους που αγωνίζονται για την πραγμάτωση της βασιλείας του Θεού στον κόσμο (Ματθ. 10, 37).

2. Η εργασία, ως εντολή του Θεού, έχει σχέση και με τις άλλες εντολές του Θεού που αποβλέπουν στην ολοκλήρωση του ανθρώπου. Δηλαδή ο άνθρωπος κατά την ώρα της εργασίας του έχει στο νου και στην ψυχή του τις αρετές της αγάπης, της αλληλεγγύης, της δικαιοσύνης, όπως τις παρέδωσε ο Χριστός και οι άγιοι με τη ζωή τους. Δεν μπορεί ο χριστιανός να πλουτίζει από την εργασία του και σαν τον άφρονα πλούσιο να αγνοεί τον άνεργο και τον φτωχό συνάνθρωπο. Η περικοπή του Ευαγγελίου, που παρουσιάζει το φτωχό Λάζαρο να τρώει από τα ψίχουλα που έπεφταν από το τραπέζι του αναίσθητου πλουσίου, είναι αρκετή για να διδάξει τον άνθρωπο ότι κάθε πράξη καταγράφεται ανεξίτηλα στη συνείδησή του και μπορεί να τον ελέγχει παντοτινά.

3. Στην Ορθοδοξία η εργασία είναι υποταγμένη στην άσκηση και στην προσευχή, που ανεβάζουν τον άνθρωπο στο Θεό και τον κάνουν αδελφό στην κοινωνία των ανθρώπων. Η εργασία με την πίστη προς το Θεό βοηθά, ώστε να διατηρείται η αρμονία του κόσμου και της φύσης. Ο Απόστολος Παύλος λέει ότι ο άνθρωπος έχει δόξα, τιμή και ειρήνη όταν "εργάζεται το αγαθό". Ο άνθρωπος, σε κάθε στιγμή και σε κάθε χώρο είτε μέσα είτε έξω από την εργασία, παραμένει μέλος της Εκκλησίας και μπορεί να τηρεί το θέλημα του Θεού, να τον δοξολογεί και να συνεχίζει την ενάρετη ζωή.

4. Η εργασία που δεν έχει ως στόχο τη μεταμόρφωση του ανθρώπου και του κόσμου γίνεται αιτία καλλιέργειας της ματαιοδοξίας και της πνευματικής στασιμότητας με συνέπεια και την καταστροφή της φύσης. Ο Απόστολος Παύλος λέει ότι: καθετί που κάνετε, να το κάνετε με όλη σας την καρδιά, σαν να το κάνετε για τον Κύριο και όχι για τους ανθρώπους (Κολ. 3, 23). Στα παλιά χρόνια οι πιστοί έφεραν στην Εκκλησία την πρώτη συγκομιδή από τους καρπούς της γης που καλλιεργούσαν για να ευλογηθούν από τον Θεό και να τον ευχαριστήσουν.

5. Η λέξη επάγγελμα προέρχεται από το ρήμα επαγγέλλομαι, που σημαίνει υπόσχομαι στον εαυτό μου, στον Θεό και στην κοινωνία. Με το επάγγελμα και την εργασία ο πιστός αξιοποιεί τα χαρίσματά του και τα εντάσσει στον αγώνα για να τελειοποιηθεί, να μοιάσει στον Θεό. Κατά τον Μ. Βασίλειο "ο οίκος του Θεού, που είναι η Εκκλησία του ζώντος Θεού, έχει κυνηγούς, πεζοπόρους, αρχιτέκτονες, οικοδόμους, γεωργούς, βοσκούς, αθλητές, στρατιώτες". Ο Μ. Βασίλειος παρατηρεί ότι όλα τα επαγγέλματα του ανθρώπου εξασφαλίζουν με την πίστη στο Χριστό τον ορθό τρόπο εξάσκησης τους και την επιμέλεια της ανθρώπινης επιθυμίας.

Με την αναδρομή των παραπάνω προϋποθέσεων, η εργασία δεν θα είναι δουλεία σε πάθη και συμφέροντα αλλά ευλογημένη, γιατί ο άνθρωπος θα συνεργάζεται με τον Θεό και θα βλέπει τον πλησίον του σαν τον εαυτό του. Στον Ορθόδοξο μοναχισμό, που είναι ένας από τους δρόμους που οδηγούν προς τη θέωση του ανθρώπου, η κάθε εργασία ονομάζεται διακονία και κατά την ώρα της εκτέλεσής της ο μοναχός, αδελφός, τη συνοδεύει με την προσευχή. Σήμερα και η Εκκλησία χρησιμοποιεί την τεχνολογία, για να διακονεί τον άνθρωπο και να δοξολογεί τον Θεό.

Ο άνθρωπος μέσα στην τεχνοκρατούμενη εποχή μπορεί να αποτελέσει τον δόκιμο εργάτη του θελήματος του Θεού. Μέσα στον κόσμο με τα τόσα προβλήματα ο άνθρωπος μπορεί να αποτελέσει, κατά τον Απόστολο Παύλο τον εργάτη που θα είναι σκεύος εύχρηστο, ετοιμασμένο για κάθε έργο αγαθό. (Β' Τιμ. 2, στίχοι 15 και 21)

ΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΧΑΣΩ

- **Η εργασία αποτελεί για τον άνθρωπο από τη στιγμή που δημιουργήθηκε θεϊκή εντολή.**
- **Η εργασία με τη διακοπή της σχέσης Θεού και ανθρώπου μετατράπηκε από άπονη και άλυπη, που ήταν στον Παράδεισο της ευδαιμονίας, σε επίπονη και κοπιώδη έξω από αυτόν. Με την απομάκρυνση του ανθρώπου από τον Θεό, από μέσο που ήταν για την τελειώσή του έγινε εργαλείο αποπροσανατολισμού και αλλοτρίωσης. Χωρίς Θεό, η εργασία με τη σύγχρονη τεχνολογία αιχμαλώτισε τον άνθρωπο και τον έκανε δούλο της.**

- **Με τη θυσία και την αγάπη του Χριστού για τον άνθρωπο η εργασία ξαναπαίρνει το αληθινό νόημα για την ανθρώπινη ζωή. Γίνεται ευλογία όταν ενταχθεί στον αγώνα για την πνευματική πρόοδο και προκοπή, όταν υπηρετεί τον ένα σκοπό του ανθρωπίνου γένους που είναι η συμμετοχή του στη βασιλεία του Θεού.**

ΕΧΟΥΝ ΣΗΜΑΣΙΑ ΑΥΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ;

1. Από πότε η εργασία έγινε κατάρα για τον άνθρωπο;
2. Σήμερα πώς γίνεται δούλος ο άνθρωπος με την εργασία;
3. Όταν εργάζεσαι μπορεί να θυμάσαι τον Θεό και τον συνάνθρωπο και πώς;
4. Πότε η τεχνολογική εξέλιξη μπορεί να ωφελήσει τον εργαζόμενο;
5. Αλλάζει το νόημα της εργασίας μέσα στον Χριστιανισμό;